

ver·slag (het)

1 schriftelijk bericht over een
gebeurtenis of toestand

Inhoud:

Voorstel rondje	1
De brug tussen Zorgwacht en Stadwacht	2
Diffusie van Stadswachten (en mogelijk van Zorgwacht)	5
Het opleiden van personeel inbedden in regulier onderwijs	6

Voorstel rondje

Vooraf geeft Wilhelmen Looymans aan dat ze erg blij was met de openheid en transparantie waarmee dhr. Thomas van den Berk haar tijdens hun eerste gesprek te woord stond. Een aantal jaar geleden vertelde hij over het ontstaan van Stadswacht, inmiddels 20 jaar geleden, en de mogelijkheden voor Zorgwacht. Zijn enthousiasme hielp om zelf aan de slag te gaan met Zorgwacht. Van den Berk benadrukt dat hij het idee van Zorgwacht destijds, en nu nog steeds, erg interessant vond.

Van den Berk is bedrijfskundige en heeft zowel bij het bedrijfsleven als bij de overheid als in het onderwijs gewerkt en kent dus veel domeinen. Hij is begonnen bij Fokker, daarna bij de Sociale Werkvoorziening en daarna als P&O adviseur bij gemeenten. Het paradigma van sociaal beleid was dat je de organisatieverandering en personeelsverandering aan elkaar koppelt. Zo kreeg je de afdeling P&O, vertegenwoordigd door één functionaris. Daarin was van den Berk pionier. Vervolgens heeft hij gewerkt bij de IB-Groep, Deloitte, interim bij verschillende politiekorpsen en is hij loco-secretaris en directeur Samenleving van de gemeente Hardenberg geweest. Sinds 2004 is van den Berk directeur Veiligheidszorg Groningen. Deze stuurt de Stadswacht organisaties aan. Er werken een paar honderd mensen voor alle 25 gemeenten in Groningen. Daarnaast is hij voorzitter van de Branchevereniging Stadstoezicht. Daar zijn veel ontwikkelingen geweest de afgelopen jaren, zoals de ontwikkeling van een hele nieuwe opleiding die nu op de ROC gegeven wordt.

Nog enkele voorbeelden van innovatief publiek gedrag: van den Berk is betrokken geweest bij het Groningse City Stewards project. Mensen in de bijstand worden opgeleid tot verkoopmedewerker en gaan toeristen rondleiden in hun stad. Een enthousiaste ambtenaar had het concept in Belgische Luik gezien. De gemeentelijke tak Economische Zaken had nog €100.000 over die een bestemming zochten. Niet uitgegeven betekent immers terug in de rijkspot. Het project werd gesteund door de lokale ondernemers verenigd in City Club. De 10 mensen die, in de eerste ronde, meededen stroomden allemaal uit naar een betaalde baan. Het concept is zich momenteel aan het verspreiden, onder andere is er belangstelling vanuit Haarlem en Amsterdam. Een tweede voorbeeld gaat over het aanbieden van juridisch advies over integraal veiligheidsbeleid; het schrijven

van beleidsnota's tot aan het uitvoeren van beleid. Van den Berk werd door een burgemeester gevraagd of hij daar iets voor wist, waarna Van den Berk bij andere burgemeesters ging peilen of daar ook behoefte aan was. Dat bleek het geval, en nu biedt hij adviesdiensten aan en is 1 medewerker voor een jaar volgeboekt. Een derde voorbeeld is het stichten van een Adviescommissie Bestuur Publieke Veiligheid wat de brug tussen praktijkonderwijs en de praktijk zelf legt. Daarin worden organisaties als de politie, het ministerie van Justitie, branchevereniging Stadstoezicht, gemeenten, de VNG en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties vertegenwoordigd.

Jo Weijns is haar hele carrière werkzaam in de gezondheidszorg. Ze is begonnen als leerling inservice-opleiding in het algemeen ziekenhuis en van daaruit is ze naar het praktijk- en theorieonderwijs in het ziekenhuis gegaan. De laatste 15 jaar is ze voor zichzelf begonnen, waarvan de laatste 2 jaar met Wilhelmine Looymans. Ze geeft momenteel onderwijs aan de de Zorgwachters. De ervaring van Weijns is dat er allerlei vernieuwingen in het onderwijs zijn, maar de opleidingen momenteel erg afstandelijk en op zichzelf gericht. De zorg en het onderwijs sluiten niet meer goed op elkaar aan zoals vroeger. Toen was er overleg tussen de zorg directeuren en de opleidingen, onder andere via Calibris, kenniscentrum voor leren in de zorgpraktijk. De opleidingen zorg vielen onder de ministeriële verantwoordelijkheid en de organisatie zelf. Daarmee stond het dicht bij de vormgeving van het primaire proces. Ze geeft aan dat dit hun nieuwste uitdaging is om voor Zorgwacht een gepaste opleiding te vinden. Momenteel zijn ze bij Zorgwacht bezig om een op hen toegesneden opleiding bij het ROC te krijgen.

Looymans stelt zich kort voor en geeft aan dat haar verleden helemaal in de gezondheidszorg zit als verpleegkundige en manager. Ze heeft bij Gezondheidswetenschappen de richting beleid en beheer gestudeerd. Ze werkte als interimmanager voor diverse zorgaanbieders en zorgverzekeraars en heeft opdrachten gedaan voor het ministerie van VWS. Tien jaar geleden is ze begonnen als ondernemer. Met Transferium Care doet ze aan werving en selectie door freelance verpleegkundigen in te zetten. En nu werkt ze dus aan Zorgwacht. Looymans: "ik ga met iedereen de dialoog aan over de gezondheidszorg in Nederland".

Tot slot Nynke van Beem, zij heeft de opleiding huishoudkunde en voeding afgerond en diverse cursussen gevolgd o.a. voor praktijkopleider. In diverse functies werkzaam geweest o.a. als teamleider, opleidingsfunctionaris, praktijkopleider en kwaliteitsfunctionaris in Friesland. Twee jaar geleden is ze verhuisd, en sindsdien werkzaam als docent bij een commercieel opleidingsinstituut en per eind november 2008 bij Zorgwacht als praktijkopleider. Samen met een collega verpleegkundig coach begeleiden zij de meest recente groep Zorgwachters. Dit zijn leerlingen van de opleiding Zorg en Welzijn niveau 2, die wordt gedoceerd door Weijns. Ze benadrukt dat bij het implementeren van een innovatie het essentieel is als er goede interactie plaatsvindt tussen de praktijk en opleiding.

De brug tussen Zorgwacht en Stadwacht

Het eerste contact tussen Zorgwacht en Stadwacht was eind 2004/begin 2005. In dat gesprek kreeg Looymans de horen hoe Stadwacht werkt, "wat een openbaring was". Het ging met name over de rechtsvorm en wie dan aandeelhouders worden, hoe het zit met

een opleiding en de contacten met de gemeente. Voorafgaand had ze de wetenschappelijke stukken van het project 'Werk en Aandacht' uit Amsterdam gelezen.

Het idee voor Stadswachten is in 1987-1988 ontstaan in Dordrecht, maar eigenlijk als een werkeloosheidsproject. In die tijd had je veel werklozen en met behulp van Melkertbanen dacht men daar wat aan te doen. Eén van de politiechefs daar en iemand van de gemeente hebben elkaar toen gevonden en Stadswacht bedacht. Eerst ging het alleen om hand-en-spandiensten voor de politie, geüniformeerd op straat lopen en misschien ook rommel opruimen. Kortom, oog en oor zijn voor de politie. Daarmee zouden werklozen de kans op een opstap naar een reguliere baan worden geboden. Toen dat succesvol was, is dat gekopieerd door andere gemeenten in allerlei verschillende vormen. Soms is het ondergebracht bij de sociale werkvoorziening, soms is er een aparte dienst gecreëerd, soms is het gewoon bij de sociale dienst een stichting gecreëerd. Dit ontwikkelde zich redelijk autonoom door middel van lokale initiatieven. Deze veelheid aan vormen zie je nu weer wegvallen. Er blijven drie vormen over: een stichting, een b.v. met één of meerdere gemeentes als aandeelhouders óf een gemeentelijke afdeling geworden. De b.v.'s en stichtingen verkrijgen hun inkomsten via contracten met gemeenten.

Van den Berk ziet het mede als zijn taak om te zorgen dat de gemeente weet waar ze het geld vandaan kunnen halen. Hij probeert de gemeente zo goed mogelijk te leren kennen. Hij praat doelgericht met wethouders en burgemeesters en laat zichzelf introduceren bij anderen. Het helpt dat zijn terrein, veiligheid, onder de portefeuille van de burgemeester valt waardoor hij hoog in de invloedssfeer zit. Als voorbeeld van een succesvolle samenwerking noemt hij de Groningse gemeente Stadskanaal. De burgemeester daar zocht meer 'buitengewone opsporingsambtenaren' (boa's) om zijn politiedienst te ondersteunen. Dat zijn mensen met bepaalde opsporingsbevoegdheden, zoals fouillering en boetes uitdelen voor bijvoorbeeld verkeerd parkeren of hanggroep jongeren die problemen veroorzaken. Van den Berk had 9 stadswachten rondlopen waarvan er wellicht 3 boa konden worden. De burgemeester zag geen geld, Van den Berk wel, dankzij het diftar principe. Dat gaat over het ophalen van huishoudelijk afval, waarbij mensen meer betalen naarmate ze meer afval aan de straat zetten. Het wordt betaald uit de afvalstoffenheffing. En het moet natuurlijk gecontroleerd worden door personen met de juiste bevoegdheden. De creatieve optie was dat de gemeente controleurs ging betalen uit de afvalstoffenheffing pot. De gemeenteraad was dolenthousiast, geen burger die klaagt om de toeslag en inmiddels is het ingevoerd.

Van den Berk geeft aan dat er een veelheid aan geldstromen bestaat. Voorbeelden zijn WMO gelden, reïntegratiemiddelen en participatiebudgetten. Organisaties als Zorgwacht en Stadswacht hebben overhead kosten, die ook daaruit betaald kunnen worden. Hoewel er wettelijk aanbestedingsprocedures bestaan, wordt dat al snel losgelaten. Er zijn twee mogelijkheden om daaraan te ontsnappen. Eén is, als het je eigen dienst is. Als tweede kan je een preferred supplier aanstellen, waar je een paar eisen aan stelt en dan kan je er voor zorgen dat alleen organisatie X daaraan voldoet. Stadswacht komt aan geld via verschillende potten. Soms reïntegratie, die wordt betaald vanuit de middelen voor wet Werk en Bijstand. Als het een reguliere activiteit is wordt het budget op bestuurlijk niveau geregeld via het onderwerp veiligheid, zoals in Utrecht. Daar wilden ze 'geen reïntegratiebanen, maar normale, volwassen functies'. In de provincies Groningen en

Drenthe is het deels vast en deels reïntegratie. In Amsterdam is er ook een deel vast en een deel via een soort stichting. Als je daar breder ingezet kan worden, ga je bij de gemeente in dienst, degene die dat niet kan blijft bij de stichting werken. Het originele idee van reïntegratie bestaat nog steeds, maar sommige gemeenten willen dus daarnaast een aantal vaste banen beschikbaar hebben voor Stadswachten omdat structurele handhaving voor hen belangrijk is.

In de provincie Groningen zijn er nu ruim 200 Stadswachten, waarvan 80 in vaste dienst en 120 met een reïntegratiedoelstelling. Hoe het geregeld is met deze laatste groep wisselt sterk van gemeente tot gemeente. Is het dan bijvoorbeeld de bedoeling om over twee of drie jaar uit te stromen? Van den Berk geeft aan dat er in Groningen een gestage groei te zien was vanaf het moment dat hij begon en dat die groei nog steeds voortzet. Deze groei is mede te danken aan het feit dat veiligheid momenteel hoog op de agenda staat. Daardoor krijg je het geld gemakkelijker los. Toch vergt de organisatie veel onderhandeling met gemeenten.

Looymans ziet een eerste verschil met Stadswacht in dat het is opgezet vanuit de politieorganisatie. Daarom bevond het zich niet in een concurrentiesituatie. Zorgwacht heeft een wat gecompliceerdere verhouding met zorgaanbieders. Ze denkt dat ze als concurrent wordt beschouwd. Tegelijkertijd zijn ze ervan afhankelijk. Zorgwachters worden gedetacheerd bij een thuiszorg organisatie. Liever ziet ze dergelijke detachingscontracten verdwijnen, maar alleen met loonkostensubsidie lukt het niet. Zij hebben ook niet altijd geld over voor Zorgwachters. Als er met een HRM afdeling wordt gesproken merken ze op dat er bij deze mensen 'een vlekje zit', en dan komen ze niet binnen. Looymans: "dat vlekje moet je eerst wegpoetsen en dan kan zo iemand daar gewoon lekker werken met die hele grote rugzak op." Op het moment is het voor Zorgwacht in Utrecht in ieder geval financieel gezien roeien met de riemen die ze hebben.

Bij Stadswacht hebben ze ook te maken met personeel 'met een vlekje'. Wel wordt er geselecteerd aan de poort. Er is een methode waar standaardcriteria per functie in zijn verwerkt, welke wordt gebruikt als basis voor het eerste gesprek. Zodoende is de uitgangssituatie voor welke kandidaat gelijk. Als dat gebeurd is wordt een soort sporttest gedaan. Dit is tevens, zo niet meer, een groepsassessment. Het gaat deels om sport en spel, ze dragen ook sportkleden. Maar er wordt meer gekeken naar hoe de kandidaten samenwerken; nemen ze initiatief, begrijpen ze instructies en zijn ze eerlijk. Sportinstructeurs van de politie begeleiden dit samen met mensen van het ROC, die de opleiding verzorgen. Daarnaast zijn er managers van Veiligheidszorg Groningen. Na de opleiding zijn er voor functies als Cameratoezicht of Arrestantenbezorging extra trainingen en screening. Deze functies zitten dan ook dicht tegen politietaken aan.

Looymans ziet een tweede verschil tussen Stadswacht en Zorgwacht als het gaat om de nauwe banden met de gemeente. Met de komst van de WMO op 1 januari 2007 als vervanger van de welzijnswet is de zorg pas vrij recent onderdeel geworden van de gemeente. De contacten zijn nog niet zo geregeld en ze weet dan ook niet goed waar ze precies kan zijn voor financiën. Van den Berk denkt meteen met haar mee en tovert een konijn uit de hoge hoed. Hij adviseert haar om een directeur van een woningbouwcorporatie te benaderen. Omdat zij potjes hebben voor sociale activering, en

vanwege de vaak goede contacten met wethouders. Dat komt doordat de wethouder blij is wanneer woningbouwcorporaties financieel bijdragen aan projecten, andersom is er een afhankelijkheid vanwege het krijgen van vergunningen.

Looymans wil toe naar een constructie waarbij Zorgwacht een door de gemeente gefinancierde organisatie is die zich in de wijk bevindt. Daar biedt Zorgwacht alle diensten die een gemeente normaliter wel aan een cliënt biedt, maar dat nu niet meer door de thuiszorg mag laten doen. Het gaat dan om lichte persoonlijke verzorging, huishoudelijke ondersteuning, klussen doen, boodschappen doen, artsbezoek begeleiden, mantelzorgondersteuning. Deze opdeling van zware en lichte taken is vergelijkbaar met Stadswacht. Daar gaat het vaak om veiligheidstaken die lichter zijn dan die van de politie, maar wel ondersteunend werken. Eindhoven zal de eerste gemeente zijn waar het concept Zorgwacht gerealiseerd gaat worden zoals Looymans dat voorziet. Het is er opgenomen in hun visie 'dienstbare wijken'. De Zorgwachtwinkel bevindt zich in de wijk, biedt de bovengenoemde taken aan en wordt gefinancierd uit de WMO. In feite is Utrecht een proefproject geweest, en Eindhoven het eerste echte project.

Diffusie van Stadswachten (en mogelijk van Zorgwacht)

Het succes van Stadswacht en de snelle verspreiding is volgens Van den Berk vooral het gevolg geweest van de nauwe samenwerking tussen de politie en gemeente. In 1993-94 kwam de ontwikkeling van regiopolitie met 25 korpsen in Nederland. Voorheen was het gemeentepolitie en rijkspolitie. Er kwam een Raad van Hoofdcommissarissen met daarin onder andere de korpschefs van de 25 politieregio's. Elk hebben ze een bepaalde portefeuille en als ze iets tegenkomen wat goed werkt, dan wordt het onderling razendsnel verspreid. Zo had het korps Zuid-Holland zuid, waar Dordrecht bij hoort, extra handen en voeten tot zijn beschikking in de vorm van Stadswachten. Een voorbeeld is de aanpak van van den Berk en de burgemeester van Groningen van problemen in de Groningse plas. De burgemeester schakelde van den Berk in om ordeproblemen door hanggroep jongeren aan te pakken. Er werden vervolgens enkele Stadswachten op af gestuurd en het incident was vrij snel opgelost. Dat scheelt de politie weer werk, en dat willen andere korpsen ook wel. En als ze zien dat het in Dordrecht werkt, dan willen ze het ook in Amsterdam of Rotterdam. De politiekorpsen daar zagen het ook zitten, en het groeide snel.

Van den Berk noemt dat ook gemeenten erg open staan om concepten door te geven aan anderen. Goede wethouders stelt hij, scannen de omgeving naar interessante initiatieven. Doorgeven aan anderen houdt ook in dat ze ermee scoren, wat zowel wethouders als hoofdcommissarissen leuk vinden. De gemeentelijke sociale dienstverlening is bijvoorbeeld erg goed georganiseerd in de overlegstructuur Divosa. Van den Berk verwacht dan ook dat bij succes van Zorgwacht in Eindhoven, de verspreiding via die weg explosief zal toenemen. Media als Binnenlands Bestuur helpen daar ook bij. Zorgwacht zal dan ook niet meer overal bij zal kunnen zijn. Er zullen, net als bij Stadswacht, allerlei varianten ontstaan. Looymans noemt dat een franchise formule dan een optie kan zijn, waarbij ze 7 gemeenten, waaronder Amsterdam, Rotterdam, Groningen en Den Haag op het oog heeft.

Van den Berk noemt ook het belang om anderen de credits te geven zodat ze landelijk kunnen scoren. Waar bedrijven gaan voor winst, gaan gemeentes voor goed doen voor burgers, met bijbehorende PR, zodat de wethouders achter het beleid worden herkozen.

Dit is vooral van belang in hun 3e en 4e jaar van de ambtstermijn, vlak voor de herverkiezing.

Het opleiden van personeel inbedden in regulier onderwijs

Stadswacht heeft ook de nodige ervaring opgedaan met het formaliseren van opleidingstrajecten. Sinds 2006 worden er op 15 ROC's opleidingen aangeboden. In Groningen zijn er nu zo'n 120 tot 150 studenten die een 'beroepsbegeleidende leerweg' (BBL) opleiding volgen. Dat is geen dagonderwijs, maar gemiddeld één dag school en de rest werken in de praktijk. Twee klassen van 20 leerlingen volgen de beroepsopleidende leerweg (BOL) variant, waarbij ze 4 tot 5 dagen les krijgen, afgewisseld met een oriëntatie op de praktijk. In Rotterdam zijn er zelfs 1400 leerlingen die een opleiding volgen. Na zo'n traject krijgen ze vaak een contract aangeboden.

Daar is nogal wat aan vooraf gegaan. Voor 2006 was er een te grote diversiteit aan opleidingen. Om de kwaliteit te waarborgen is er vanuit de Stadswacht branchevereniging aan de leden gevraagd hoe ze daar over denken. In Amsterdam bleek de gemeente al met Kwaliteits- en Kennismanagement bureau Ruisendaal onderzocht hoe er met competentie gericht leren kan worden gewerkt. Dat is verder uitgewerkt in samenwerking met het kenniscentrum Ecabo. Dat zet zich in om het bedrijfsleven te helpen aan gekwalificeerd personeel en wordt betaald vanuit de wet Educatie en Beroepsonderwijs.

Ze ontwikkelden er een opleiding en zijn naar de MBO raad gestapt. Dat vergde nogal wat onderhandelen. Bijvoorbeeld wie er voor welke kosten opdraaide. Een gedreven onderhandelaar nam namens Van den Berk het standpunt in dat omdat de scholen gratis aan lesmateriaal kwamen en een grote groep leerlingen doorgestuurd kregen, zij de opleidingskosten voor hun rekening moesten nemen. Een tweede punt ging over het onderwijsprogramma. Verschillende scholen maakten een variant op wat de branchevereniging aandroeg en maakte een ander examen. Van den Berk richtte samen met de Ecabo en de MBO-raad een stichting op die een examen vanuit de branchevereniging maakte. Er zijn nu dus twee examens, en Stadswacht neemt alleen leerlingen aan als ze voor beide slagen.

Zorgwacht zit momenteel in de onderhandelingsfase. Ze werken eerst met een ROC die de opleiding Helpende Zorg en Welzijn aanbood. Maar deze blijkt niet goed aan te sluiten bij de doelgroep. Ze onderhandelt nu met Vitalis college over een op maat gemaakt traject, maar dat lijkt ontzettend duur te gaan worden. Van den Berk bevestigt dat. Stadswacht werkte eerst ook met contractonderwijs, waarbij een klas €2700 per leerling kostte. Nu de kosten mede betaald worden door de onderwijsinstellingen zelf, gaat het om €2700 per klas, een significant verschil. Van den Berk raadt Looymans dan ook aan om met Ecabo en de Stichting Praktijkleren, die zich specialiseren in het ontwikkelen van lesmateriaal, te gaan praten. Voor gesprekken met de MBO raad moet vooraf wel concreet zijn om welke doelgroep van leerlingen het gaat. Ecabo doet daar tevens marktonderzoek voor.